

ČEBULNI RILČKAR (*Oprohinus suturalis* [Fabricius])

Iris ŠKERBOT¹, Igor ŠKERBOT², Magda RAK CIZEJ³, Silvo ŽVEPLAN⁴,
Vesna KUNST⁵

¹ MKGP, UVHVVR, Ljubljana

^{2,5} KGZS, Kmetijsko gozdarski zavod Celje, Celje

^{3,4} Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Oddelek za varstvo rastlin, Žalec

IZVLEČEK

Čebulni rilčkar (*Oprohinus suturalis*, sinonim *Ceutorhynchus suturalis*), spada v družino rilčkarjev (Coleoptera, Curculionidae). Je monofagni škodljivec, ki napada predstavnike družine čebulnic (Alliaceae), najpogosteje čebulo (*Allium cepa*), drobnjak (*Allium schoenoprasum*) in hrušico (*Muscari* spp.). Škodljivec je v zadnjih vročih in suhih letih (v letih 2018, 2019 in 2021) povzročil škodo v posameznih posevkih čebule in drobnjaka v Nemčiji. Težave v pridelavi povzroča tudi v Srbiji in na Češkem. Konec julija 2021 smo škodljivca in značilne poškodbe, ki jih povzroča, opazili na čebuli, pridelovani v nizkem tunelu na Koroškem (na nadmorski višini 730 m). Ali gre za rilčkarja, ki do sedaj ni povzročal škode na čebuli, ali gre za novega škodljivca, ki lahko povzroči težave v pridelavi čebule in ostalih čebulnic v Sloveniji? V prihodnje velja več pozornosti nameniti spremljanju njegovega pojavljanja, saj lahko poškodbe na čebulnicah zamenjamo s poškodbami, ki jih povzroča porova zavrtalka (*Phytomyza gymnostoma*).

Ključne besede: čebula, čebulnice, čebulni rilčkar, *Oprohinus suturalis*

ABSTRACT

ONION WEEVIL (*Oprohinus suturalis* [Fabricius])

Onion weevil (*Oprohinus suturalis*, syn. *Ceutorhynchus suturalis*) (Coleoptera, Curculionidae) is a monophagous pest that attacks the onion family (Alliaceae), most commonly the onion (*Allium cepa*), chives (*Allium schoenoprasum*) and *Muscari* spp. In the last hot and dry years (2018, 2019 and 2021), the pest caused damage to individual onion and chives crops in Germany. It also causes production problems in Serbia and the Czech Republic. At the end of July 2021, the pest and the characteristic damage it caused were observed on onions grown in a low tunnel in Carinthia (at an altitude of 730 m). Is it a pest that hasn't caused any damage to onions so far or is it a new pest that can cause problems in the production of onions and other bulbs in Slovenia?

¹ mag., Dunajska cesta 22, SI-1000 Ljubljana, e-pošta: iris.skerbot@gov.si

² univ. dipl. ing. agr., Trnoveljska cesta 1, SI-3000 Celje

³ dr., Cesta Žalskega tabora 2, SI-3310 Žalec

⁴ univ. dipl. ing. kmet., prav tam

⁵ mag. inž. horti., Trnoveljska cesta 1, SI-3000 Celje

In the future, more attention should be made to monitoring its occurrence, as damage to bulbs can be replaced by damage caused by onion leaf miner (*Phytomyza gymnostoma*).

Key words: bulbs, onion, *Oprohinus suturalis*, onion weevil

1 UVOD

Čebulni rilčkar (*Oprohinus suturalis*, sinonim *Ceutorhynchus suturalis*) je škodljivec, ki ga taksonomsko uvrščamo v rod kljunotajev (*Ceutorhynchus*), družino rilčkarjev (Curculionidae) in red hroščev (Coleoptera) (EPPO, 2021). Pri pridelavi zelenjadnic, poljščin, jagod in jabolk se pogosto soočamo s posledicami poškodb, ki jih na rastlinah povzročajo bolj znani predstavniki iz družine rilčkarjev, kot so na primer stebelni kapusov kljunotaj (*Ceutorhynchus pallidactylus* Marsham), grahov obrobkar (*Sitona lineatus* [Linnaeus]), jagodov cvetožer (*Anthonomus rubi* [Herbst]) in jablanov cvetožer (*Anthonomus pomorum* [Linnaeus]) (Kreiselmaier, 2020). Po navedbah Kreiselmaierja (2020) so v nemški pokrajini Pfalz tega hrošča že leta 1939 prvič opisali kot škodljivca čebule. Kot škodljivca čebule ga znova omenjajo po letu 2010. Od leta 2018 pa na tem območju na čebuli opažajo vse večje škode zaradi hranjenja tega hrošča (López Gutierrez, 2022). Po podatkih Kerešijeve in sod. (2016) je ta škodljivec razširjen povsod po Srbiji, težave povzroča zlasti na območju, ki meji na Bolgarijo oziroma na aridnih območjih v sušnih letih. Težave v pridelavi povzroča tudi na Češkem.

Pisnih podatkov o tem škodljivcu v Sloveniji ni. Konec julija 2021 smo škodljivca in značilne poškodbe, ki jih povzroča, opazili na čebuli, pridelovani v nizkem tunelu na Koroškem (na nadmorski višini 730 m). Ker se s tem škodljivcem do konca julija 2021 še nismo srečali, niti na čebuli nismo opazili značilnih poškodb, se postavlja vprašanje, ali gre za škodljivca, ki do sedaj ni povzročal škode na čebuli, ali gre za novega škodljivca, ki lahko povzroči težave v pridelavi čebule in ostalih čebulnic v Sloveniji v prihodnje.

Po podatkih iz Nemčije in Srbije je monofagni škodljivec, ki napada družino čebulnic (Alliaceae), najpogosteje čebulo (*Allium cepa*), drobnjak (*Allium schoenoprasum*) in hrušico (*Muscari* spp.) (Kereši in sod., 2016; Kreiselmaier, 2020).

Strokovnjaki v Nemčiji so v zadnjih letih bolj pozorno preučevali vrsto in povečanje številčnosti populacije povezujejo s podnebnimi spremembami, saj je znano, da številnim vrstam hroščev zelo ustrezata toplota in suša, opuščanju uporabe nekaterih v preteklosti v pridelavi čebule pogosteje uporabljenih sredstev za varstvo rastlin (na primer sredstev na podlagi aktivnih snovi imidakloprid in fipronil), manj pogosti uporabi sredstev za zatiranje resarjev v čebuli in dejstvu, da s strani pridelovalcev čebule hrošč ni bil znan kot škodljivec. Verjetno je, da so pridelovalci poškodbe na rastlinah, ki jih je dejansko povzročil ta škodljivec, zamenjali s poškodbami, ki jih na čebuli povzroči čebulni molj (*Acrolepiopsis assectella* [Zeller]). Težave s hroščem so v posevkih čebule in drobnjaka zaznali po dveh zaporednih suhih in vročih letih, 2018 in 2019 (Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022).

2 BIONOMIJA IN MORFOLOGIJA

Telo odraslih osebkov je dolgo od 2,5 do 3 mm, sivkaste do črne barve s svetlo črto (belim vzdolžnim pasom) po sredini hrbta. Spodnja stran telesa je svetla, noge pa rdečerjave. Glava je podaljšana v značilni rilček. Ličinke so najprej belkaste, pozneje rumene z rjavo glavo. Ličinke v dolžino merijo do 4,5 mm oziroma po nekaterih podatkih do 7 mm in niso dlakave. Imajo ustni aparat za grizenje. Bube so rumenkaste barve in dolge od 2 do 2,5 mm (Kereši et al., 2016; Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022). Čebulni rilčkar prezimi v stadiju odraslega osebkov v tleh in v nemški pokrajini Pfalz ga v posevkih čebule lahko opazijo že od začetka aprila. Večina odraslih osebkov se pojavi od konca aprila do sredine maja in odrasli osebki se v tem času tudi dopolnilno hranijo na listih čebulnic. Mesta hranjenja prepoznamo po okroglih izjedah na listih. Po do sedaj znanih podatkih se prezimeli hrošči na listih hranijo največ do tri tedne. Samice po dopolnilnem hranjenju in parjenju v odprtine na listih, ki so nastale pri hranjenju, odložijo jajčeca. Jajčeca odlagajo posamično. Iz jajčec se izležejo ličinke, ki se navadno v juliju hranijo s parenhimom, kutikula listov pa ostane nedotaknjena (videz okenca) (Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022). Ličinke se prosto hranijo v listih od 15 do 20 dni, nato navadno konec julija skozi izhodni rov zapustijo list, se spustijo na tla in se pomaknejo v tla v globino do 5 cm (Kereši et al., 2016). Tam se zabubijo in v istem letu (avgusta) se izležejo hrošči novega rodu, ki se konec avgusta odpravijo na prezimitev v tla. Hrošče v tem času opazimo v sončnih, brezvetrnih jutrih na konicah listov. Ob dotiku rastline hrošči popadajo na tla, skrijejo noge in zaradi njihove barve ter mirovanja jih na golih tleh težko opazimo (Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022). Škodljivec letno razvije en rod (Kereši et al., 2016; Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022).

204



Slika 1: Odrasla osebka čebulnega rilčkarja na listih čebule (foto: Iris Škerbot).

3 ZNAMENJA NAPADA NA RASTLINAH

Prezimeli hrošči se dopolnilno hranijo na zgornji tretjini listov napadenih rastlin. Z rilčki naredijo na listih okrogle odprtine (luknjice). Luknjice so razporejene v vrsti. Izlegle ličinke objedajo listni parenhim, na listih mesta hranjenja prepoznamo po dolgih progah. V primeru večjega števila ličink in kombinacije s toplim in suhim vremenom, se lahko napadeni listi sušijo, lahko pa propadejo tudi cele rastline. Pri vizualnih pregledih rastlin ličinke same težje opazimo, na njihovo zastopanost pa nas opozorijo njihovi iztrebki, ki se nahajajo v notranjosti listov (Kereši et al., 2016; Kreiselmaier, 2020; López Gutierrez, 2022). Njihovi iztrebki so temno zeleno obarvani in imajo obliko kače ali kapljice. Po obliki iztrebkov ličink lahko napad čebulnega rilčkarja ločimo od napada čebulnega molja (iztrebki slednjega drobljeni, pogosto jih opisujejo kot fekalne blazinice) (López Gutierrez, 2022).

Znamenja napada na listih lahko zamenjamo z znamenji, ki jih na rastlinah povzročita čebulni molj ali porova zavrtalka (*Phytomyza gymnostoma* [Loew]). V Nemčiji so poškodbe, ki so nastale kot posledica hranjenja odraslih hroščev, v avgustu in septembru opazili tudi na čebuli čebule (okrogle izjede na zunanjih luskolistih) (López Gutierrez, 2022).

4 ZATIRANJE

205

Za uspešno obvladovanje tega škodljivca, je tako kot za ostale škodljivce, potrebno dobro poznavanje razvoja škodljivca in natančno spremljanje posevkov. Na območjih, kjer je bil škodljivec že opažen, je priporočljivo spremljanje posevkov čebulnic od začetka aprila dalje. Pri spremljanjih moramo biti pozorni tudi na morebitno zastopanost škodljivca in poškodbe, ki jih povzroči na listih drugih gostiteljskih rastlin, na primer na listih hrušice, ki je pogosta okrasna rastlina na naših vrtovih.

Na pridelovalnih območjih, kjer so v preteklih letih zaznali škodljivca, pridelovalcem priporočajo, da pridelavo čebule in drobnjaka v prihodnjem letu čim bolj lokacijsko odmaknejo od pridelave v preteklem letu (prostorska izolacija). Za zatiranje škodljivca z uporabo insekticidov se odločajo od primera do primera (ni splošnega priporočila za zatiranje). Odrasle osebkje trenutno še uspešno zatirajo z uporabo insekticidov na podlagi aktivne snovi lambda-cihalotrin (tretiranje je potrebno opraviti ob začetku pojava odraslih hroščev in pred začetkom odlaganja jajčec). Zatiranje ličink je manj uspešno, saj so ličinke v notranjosti listov. Omembe vredno učinkovitost na ličinke so zaznali le v primerih zatiranja resarjev na čebulnicah z uporabo insekticidov na podlagi aktivne snovi spinosad.

5 SKLEPI

Po vsej verjetnosti je čebulni rilčkar vrsta, ki v Sloveniji do sedaj ni povzročala škode na čebuli in drobnjaku. V luči podnebnih sprememb, ki smo jim priča v zadnjih letih, lahko škodljivec v bodoče na posameznih lokacijah občasno povzroči občutno škodo. Strokovnjaki in pridelovalci moramo v prihodnje več pozornosti nameniti spremljanju pojavljanja tega hroščka, saj lahko poškodbe na čebulnicah zamenjamo s poškodbami, ki jih povzročata porova zavrtalka ali čebulni molj. Na škodljivca moramo biti pozorni

že od začetka aprila naprej in natančno pregledovati posevke ter se na podlagi opažanj in vremenskih napovedi odločiti za morebitno ukrepanje.

6 LITERATURA

- EPPO Global Database. <https://gd.eppo.int/taxon/CEUTSU> (28.1.2021)
- Kereši T., Sekulić R., Popović A. 2016. Bolesti i štetočine u hortikulturi (deo - štetočine u hortikulturi). Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Novi SAD. 266 str.
- Kreiselmaier J. 2020. Zwiebelrüssler - Neue Probleme durch alten Bekannten? Pflanzenschutztag Gemüsebau.
- López Gutierrez N. 2022. Befunde aus dem Diagnose-Labor 2021. Rückblick auf die Saison 2021 und Ausblick auf die Saison 2022. Fachseminar Pflanzenschutz im Gemüsebau. https://llg.sachsen-anhalt.de/fileadmin/Bibliothek/Politik_und_Verwaltung/MLU/LLFG/Dokumente/04_themen/pflanzenschutz/vortrag_veroeffentlichung/3_Lopez_Diagnose_02_02_2022_korr.pdf